

INHOUD

4

Inleiding op Rome

Welkom in Rome	6
Geschiedenis van Rome	8
Top 10 Ervaringen	12
Reisroutes	14

18

Top 10 Highlights

Ontdek de highlights	20
Vaticaanstad	22
Het Pantheon	28
Forum Romanum	30
Galleria Borghese	34
Het Colosseum en de Keizerlijke Fora	36
Musei Capitolini	38
Museo Nazionale Romano	42
Santa Maria del Popolo	46
Villa Giulia	48
Ostia Antica	50

52

Top 10 Uitgelicht

Oudheden	54
Vroeg-christelijke kerken	56
Renaissancistische en barokke kerken	58
Musea en galeries	60
Artistieke meesterwerken	62
Filmlocaties	64
Villa's en paleizen	66
Pleinen en fonteinen	68
Het ondergrondse Rome	72
Groene ruimten	74
Weg van de massa	76
Gezinsuitjes	78
Romeinse gerechten	80
Uitgaansleven	82
Osteria's, trattoria's en pizzeria's	84
Rome gratis	86
Culturele festivals	88
Winkelstraten	90

92

Van wijk tot wijk

Rond Piazza Navona	94
Rond het Pantheon	102
Campo de' Fiori en het Capitool	110
De Spaanse Trappen en Villa Borghese	118
Het oude Rome	130
De Esquilijn en Lateraan	136
De Quirinaal en Via Veneto	142
Trastevere en Prati	148
Buiten de stadsmuren	158

164

Wegwijs

Bereikbaarheid	166	Register	178
Praktische informatie	170	Nuttige uitdrukkingen	188
Accommodatie	174	Dankbetuiging	190

MUSEO NAZIONALE ROMANO

📍 F3, L2, M4 🕒 Di–zo 11.00–18.00 uur 🌐 museonazionaleromano.beniculturali.it 📱

Het Museo Nazionale Romano telt vijf locaties en heeft bijzondere kunstvoorwerpen over de geschiedenis van Rome. De hoofdlocatie, het Palazzo Massimo alle Terme, heeft de beste tentoonstellingen. Op de begane grond en eerste etage vindt u unieke beeldhouwwerken, en op de tweede etage een prachtige collectie mozaïeken en fresco's.

1 Beeld van Augustus

Het beeld van de eerste keizer van Rome stond ooit aan de Via Laticiana. Hij draagt een toga over zijn hoofd – een teken dat hij, in 12 n.C., de eretitel *Pontifex Maximus* (hogepriester) toevoegde aan de reeks die hij zichzelf al had toegekend.

2 Ivoren masker van Apollo

Dit masker werd in 1995 ontdekt door illegale opgravers vlak bij het Braccianomeer en onderschept door de carabinieri. Het was onderdeel van een groter beeld: het gezicht, de handen en voeten waren van ivoor, en 'gekleed' met textiel en goud.

3 Leucothea verzorgt Dionysus

Een luxueuze villa, ontdekt in 1879, was voorzien van fresco's, waaronder deze van de nimf die de wijngod verzorgt.

4 Huis van Livia

Deze fresco's (20–10 v.C.) van een tuin komen uit de villa van Livia, de vrouw van Augustus. Ze bevonden zich in het *triclinium*, een eetzaal die

Fresco's op een muur van het Huis van Livia

half onder de grond lag, om 's zomers koel te blijven.

5 Gewonde Niobide

Dit beeld van Niobide (dochter van koningin Niobe), die naar de fatale pijl rijkt die haar broers en zusters doodde, werd gemaakt rond 440 v.C. voor een Griekse tempel, later in het bezit van Julius Caesar.

6 Discuswerper

Deze marmeren 2de-eeuwse kopie van een Grieks origineel uit 450 v.C. van Myron is zo getrouw dat zelfs de

DRINKEN

Loop vanaf het Palazzo Massimo alle Terme de Via Nazionale op voor een café of restaurant. Ga naar Tre Scalini (blz. 100) op Piazza Navona voor een drankje.

Beelden in het Palazzo Massimo alle Terme

Medusa, ooit onderdeel van de boten van Nemi

imperfecte afmetingen van het origineel zijn overgenomen.

7 Bronzen Dionysus

Er zijn in de moderne tijd weinig klassieke bronzen overgeleverd, wat dit beeld uit de 2de eeuw, afgezien van zijn sierlijkheid, vakkundigheid en de decoraties, extra bijzonder maakt. De gele ogen, rode lippen en een kam in het haar zijn goed te zien.

8 Boten van Nemi

Deze bronzen beelden (van leeuwen, wolven en het hoofd van Medusa) sierden ooit de boten van keizer Caligula op het Meer van Nemi. De feestboten hadden zelfs centrale verwarming.

9 Quattro Aurighe-mozaïeken

De keizerlijke Severfamilie moet veel van sport hebben gehouden om de slaapkamer van hun villa uit de 3de eeuw te decoreren met deze wagenmenners. Ze zijn gekleed in de traditionele kleuren van de vier facties uit het Romeinse circus.

10 Rustende bokser

Niet bepaald een atleet, deze gespierde, ruwe

man van middelbare leeftijd, rustend tussen twee partijen in, naakt, met alleen leren banden om zijn vuisten. Het rode koper toont zijn kneuzingen, alsof ze net zijn veroorzaakt.

MUSEUM-WIJZER

Het enorme Museo Nazionale Romano is verspreid over vijf vestigingen: het Palazzo Massimo alle Terme (*Largo di Villa Peretti 1*), waar fresco's te zien zijn, samen met munten en juwelen; het Palazzo Altemps (*Piazza Sant'Apollinare 46*), met imposante beeldhouwwerken uit het oude Egypte en de renaissance; de tentoonstellingen van Aula Ottagonale (*blz. 143*); de Baden van Diocletianus (*blz. 143*), met een epigrafische en stèlecollectie; en Crypta Balbi (*blz. 73*) waar u overblijfselen ziet van Romeinse stadsblokken.

Collectie in het Palazzo Altemps

1. Athena Parthenos

De Griekse beeldhouwer Antioco uit de 1ste eeuw v.C. maakte dit beeld om het beroemdste beeldhouwwerk uit de Oudheid te evenaren, de Athena in het Atheense Parthenon.

2. Ludovisitroon

Deze reliëfs uit de 5de eeuw v.C. stellen de geboorte van Afrodite voor. Ze komen uit Calabrië en zijn ontdekt in de 19de eeuw.

3. Grande Ludovisi-sarcofaag

Deze sarcofaag uit de 3de eeuw is goed bewaard gebleven. De diep uitgesneden reliëfs tonen de Romeinse overwinningen over de Ostrogoten.

4. Dionysus met sater

Het keizerlijke Rome, dol op de Griekse beeldhouwkunst, produceerde kopieën zoals deze Dionysus met een sater en een panter.

Dionysus met sater

De loggia *Tuin der lusten* in het Palazzo Altemps

5. Loggia

De loggiafresco's (ca. 1595) vormen een catalogus van de vruchten, planten en dieren die toen geïmporteerd werden uit de Nieuwe Wereld.

6. Orestes en Electra

Dit beeld uit de 1ste eeuw is gemaakt door Menelaus, een imitator van de Griekse kunstenaar Praxiteles. De resten van een 15de-eeuws fresco vlakbij tonen geschenken ter gelegenheid van het huwelijk tussen Girolamo Riario en Caterina Sforza.

7. Apollo die de luit speelt

Er zijn twee Apollo's uit de 1ste eeuw in het museum. Beide zijn in de 17de eeuw gerestaureerd.

8. De zelfmoord van Galata

De figuur die de arm van zijn dode vrouw ondersteunt was deel van een trio, met de *Stervende Galliër* (blz. 39), gemaakt in opdracht van Caesar voor zijn overwinning op de Galliërs.

9. Egyptische beelden

De Egyptische collecties zijn verdeeld in drie secties: politiek theologisch, populaire godsdienst en godshuizen. Topstuk is de *Bull Api*.

10. Kolossaal hoofd van Ludovisi Hera

Goethe noemde dit beeld 'zijn eerste liefde in Rome'. Het zou om Antonia gaan, de moeder van Claudius.

Rafaëls *Overwinning van Galatea*, een fresco uit de 16de eeuw in Villa Farnesina

OUDE ROMEINSE KUNST

Romeinse antieke kunst was heel conservatief. Vanaf het midden van de republikeinse periode en gedurende de hele keizertijd gaven de Romeinen de voorkeur aan kopieën van beroemde Griekse originelen. De Caesars importeerden beelden uit Griekenland, en Romeinse werkplaatsen produceerden figuren met toga en zonder hoofd in bepaalde poses, waarop iedere buste kon worden bevestigd. De Romeinen blonken er echt in uit, met name in de vroege keizertijd. Romeinse schilderkunst is verdeeld in stijlen die gebaseerd zijn op voorbeelden uit Pompeï. De Eerste Stijl imiteerde marmer; de Tweede Stijl imiteerde architectuur, vaak geplaatst binnen kleine geschilderde taferelen, het kenmerk van de Derde Stijl. De Vierde Stijl was trompe-l'oeil. Mozaïek was eenvoudig zwart-op-wit of ingewikkelder. Opus sectile (ingelegd marmer) was een stijl uit het Verre Oosten.

De marmeren *Ludovisitroon met de geboorte van Afrodite uit de zee*, in fraai uitgesneden doeken, Palazzo Altemps

Romeinse vloermozaïek in het Museo Nazionale Romano

VAN WIJK TOT WIJK

Rond Piazza Navona	94
Rond het Pantheon	102
Campo de' Fiori en het Capitool	110
De Spaanse Trappen en Villa Borghese	118
Het oude Rome	130
De Esquilijn en Lateraan	136
De Quirinaal en Via Veneto	142
Trastevere en Prati	148
Buiten de stadsmuren	158

Restaurant in een kasseienstraatje

Picknicken en buitenrecreatie

De idyllische Roseto Comunale op de Aventijnse heuvel

1. Giardino degli Aranci

De sinaasappeltuin (blz. 75) in het Parco Savello op de top van de Aventijnse heuvels biedt een prachtig uitzicht op Rome, en heeft gazons voor een picknick onder de sinaasappelbomen.

2. Roseto Comunale

Een maand geopend rond mei of juni, wanneer de rozen in bloei staan en in oktober voor de herfstbloei. Bewonder 10.000 soorten rozen met het Circus Maximus als achtergrond (blz. 75).

3. Mercato Campagna Amica

📍 P6 📍 Via di S Teodoro 74
Een pittoreske biologische markt waar u brood, kaas en groenten kunt inslaan. Geniet van uw eten aan de tafels buiten of kies een plekje op het gras in het Circus Maximus.

4. Monte dei Cocci

📍 D6 📍 Via Nicola Zabaglia 24
Deze stapel gebroken amforen en oud Romeins aardewerk midden in Testaccio zorgt voor een interessant uitzicht. Rondom zijn restaurants waar u eten kunt afhalen en er staan bankjes op het plein om ervan te genieten.

5. Piazza Testaccio

📍 D6
Haal iets lekkers te eten bij Volpetti (blz. 135) of koop kaas op de Testaccio-markt, en kies een bankje op Piazza Testaccio terwijl u de locals hun dagelijkse activiteiten ziet doen.

6. Scalinata dell'Ara Coeli

📍 N4 📍 Scala dell'Arce Capitolina
De trap naar de Aracoeli-kerk is een geweldige plek om even uit te rusten en een broodje te eten met vrij uitzicht op Piazza Venezia.

7. Città dell'Altra Economia

📍 C6 📍 Largo Dino Frisullo
Deze gezellige zondagse markt in het voormalige slachthuis van Testaccio, is een walhalla voor lokaal en biologisch voedsel. Op de markt zijn volop plekken om te zitten en te genieten van lekker brood, beleg, fruit en groenten.

8. Parco della Resistenza dell'VIII Settembre

📍 D6 📍 Viale Manlio Gelsomini
Dit rustige park biedt schaduw en bankjes voor een lunchpauze op een zomerse dag. Haal een broodje bij een van de snackbars aan de Via Marmorata en eet hem lekker op in deze kalme omgeving.

9. Parco del Celio

📍 P6 📍 Salita di S. Gregorio 3
Dit iets afgelegen park ligt op loopafstand van het Keizerlijke Rome en was ooit de moestuin van het klooster van San Gregorio. Nu is het een geweldige plek om even uit te rusten tussen de ruïnes en de bomen.

10. Grillé Via delle Terme di Caracalla

📍 E5
Deze grote weg wordt aan beide zijden geflankeerd door groene parken waar locals gaan hardlopen of gewoon lekker ontspannen.

Traditionele restaurants

PRIJSKLASSES

Per persoon voor een driegangenmenu met een halve fles wijn, inclusief bediening en andere kosten.

.....

€ tot € 40 €€ € 40–€ 60 €€€ vanaf € 60

1. Checchino dal 1887

📍 D6 📍 Via di Monte Testaccio 30
📞 06-5743816 📅 Ma en di • €€

Een van de beste restaurants van Rome. Op het menu staan bijzondere delicatessen zoals *rigatoni alla pajata* (pasta met kalfsdarmen).

2. Agustarello

📍 D6 📍 Via G Branca 98
📞 574-6585 • €€

Hier worden Romeinse, stevige gerechten bereid, zoals *coda alla vaccinara* (ossenstaart), *lingua* (tong) en andere rustieke kost.

3. Da Remo

📍 D6 📍 Piazza Santa Maria Liberatrice 44 📞 06-5746270
📅 Ma–za 19.00–1.00 uur • €

De bekende Romeinse pizzeria is een van de drukste in Testaccio. Bekend vanwege de onovertroffen *scrocchiarella*-pizza, met dunne korst en eenvoudige toppings.

4. Taverna Volpetti

📍 D6 📍 Via A Volta 8/10 📞 06-5744306 📅 Di–za lunch • €€

Volpetti Più is een chic zelfbedieningsrestaurant met gerechten om daar te eten of mee te nemen. Om de hoek is de deli, het ideale adres voor een overheerlijk broodje voor tussen de middag.

5. Felice

📍 D6 📍 Via Mastro Giorgio 29
📞 06-5746800 • €€

Stijlvolle, eenvoudige trattoria en een van de beste adressen in de stad voor *carciofi alla romana* (blz. 80).

6. Osteria Degli Amici

📍 D6 📍 Via Galvani 18 📞 06-5781466
📅 Di • €€

Osteria van twee bevriende keukenprinsen, met Romeinse specialiteiten.

7. Angelina

📍 D6 📍 Via Galvani 24A
📞 06-57283840 • €€

De oude slagerstafels en betegelde muren getuigen van een verleden als slagerij.

8. Da Oio a Casa Mia

📍 D6 📍 Via Galvani 43–45
📞 06-5782680 • €

Informeel trattoria met klassieke versies van Romeinse gerechten en pasta's.

9. Eataly

📍 D6 📍 Piazzale 12 Ottobre 1492
📞 800-957800 • €/€€€

Deze vier verdiepingen tellende 'tempel van Italiaans eten' (blz. 79) serveert lokale gerechten, zoals snelle lunches, maar ook uitgebreide diners.

10. Trapizzino

📍 D6 📍 Via Giovanni Branca 88
📞 06-42419624 • €

Dit restaurant bakt pizza-achtige broodjes: driehoekjes van deeg, gevuld met ossenstaart, ingewanden of kip.

Versgebakken brood bij Eataly, en delicatessenwinkel en restaurant